

Vad krävs egentligen för att få ett Nobelpris? Räcker det med en stark och unik vetenskaplig upptäckt som gagnar mänskligheten? Nja, inte riktigt. Du ska helst ha ett stort och applåderande akademiskt nätverk i ryggen, vara hyfsat gammal och framför allt vara av manligt kön. "Inget pris utan prostata" som medicinhistorikern Nils Hansson uttrycker det i sin aktuella populärvetenskapliga bok "*Wie man keinen Nobelpreis gewinnt*" – Die verkannten Genies der Medizingeschichte" som undersöker vad som förenar de många geniala forskare som aldrig fått priset trots otaliga nomineringar och viktiga upptäckter som till exempel ultraljud, dialys och riskerna med rökning.

Han skrev **boken** om alla geniala forskare som inte fick **Nobelpris**

Nils Hansson, som är docent i medicinhistoria och verksam vid Heinrich Heine-universitetet i Düsseldorf, började intressera sig för fenomenet Nobelpriset redan för tio år sedan.

– Nobelpriset är fascinerande på många sätt. Det finns inget pris som har ett sådant grundmurat rykte och en så stor betydelse för forskningen. Priser öppnar dörrar för anslag till forskningsprojekt och därför är det viktigt att ta dem på allvar. Priser föder priser. Och Nobelpriset är ju det största pris man kan få, säger Nils Hansson, som kommer från Eslöv men har bott i Tyskland länge och därför har kunnat skriva sin originella och mycket underhållande, bok på utmärkt tyska.

Till skillnad från Sverige tillhör medicinhistoria grundutbildningen för läkare i Tyskland. Idag har Nils Hansson sju

// **Hittills har bara 13 kvinnor fått Nobelpriset i fysiologi eller medicin mot fler än 200 män. Det ska sägas att det har hänt mycket de senaste åren, men den manliga dominansen kvarstår.**

doktorander i sin forskargrupp inom "Prize studies". Bara i Tyskland delas det ut 1 500 priser inom medicin årligen. Utgångspunkten för det forskningsprojekt han drog igång för tre år sedan är bland annat att undersöka vilka effekter priser har för medicinsk forskning samt varför så få kvinnor belönas med tunga priser.

– Hittills har bara 13 kvinnor fått Nobelpriset i fysiologi eller medicin mot fler än 200 män. Det ska sägas att det har hänt mycket de senaste åren, men den manliga dominansen kvarstår.

I den gediget genomarbetade boken "Hur man inte får ett Nobelpris" beskriver han ingående elva forskares misslyckade försök att erövra priset, bland annat den svenske ortoped Gustav Zander (1885–1920), som uppfann många av de maskiner som numera finns på alla gym. Här var motiveringen till det uteblivna priset att han nominerades för sent, att tajmingen var dålig.

Amerikanska kardiologen Helen Brooke Taussig (1898–1986) blev nominerad mer än 30 gånger för sin forskning kring behandling av barn med medfödda hjärtfel. Hon fick avslag på grund av att hennes forskning, som har räddat tusentals barn, var för "main-stream".

NOMINERADES 38 GÅNGER

När man frågar Nils Hansson om vem hans favoritförlorare genom tiderna är så blir svaret entydigt: Harvey Williams Cushing (1869–1939), amerikansk neurokirurg som nominerades 38 gånger för sitt nydanande sätt att operera hjärntumörer.

– Så här i efterhand kan man konstatera att han borde ha fått priset istället för Antonio Egas Moniz som belönades för att ha utvecklat operationsmetoden lobotomi. Men kirurger är i allmänhet klart underrepresenterade i Nobelpris-sammanhang, säger Nils Hansson, som samtidigt tillägger att det egentligen inte går att tävla i vetenskap.

Den som tror att det räcker med att titta på vilka som har fått Nobelpriset för att förstå vetenskaplig historia har fel, menar han.

– Det räcker inte och det är bland annat det jag har velat lyfta fram med den här boken. Alla dessa geniala forskare som blev utan pris på grund av orsaker som inte hade med deras forskning att göra utan berodde på helt andra saker, till exempel fel kön, avsaknad av tillräckligt inflytelserika vänner med mera.

Det är alltså inte alls säkert att "må bäste man (ja) vinna" är den övergripande målsättningen i det hemlighetsfulla spelet bakom Nobelpriset – som enligt Alfred Nobels testamente ska ges till den som har bidragit till största nyttan för mänskligheten. I boken ger han många häpnadsväckande exempel på banbrytande upptäckter som aldrig belönas.

VILL HA STÖRRE TRANSPARENS

– Vad jag skulle önska är större transparens när det gäller hur besluten växer fram, idag är alla möten hemligstämplade i 50 år, säger Nils Hansson, som har tillbringat åtskilliga timmar i Nobelarkiven.

I den mycket välskrivna och humoristiska boken nöjer han sig inte med att noggrant redovisa skälen bakom alla utebliv-

na priser – han beskriver dessutom närmast njutningsfullt i detalj vad som serverades på de glamorösa Nobelmiddagar som förlorarna aldrig fick njuta av....

I slutet av boken sammanfattar han, återigen inte utan härlig humor, sju faktorer som utmärker en högkvalificerad Nobelprisförlorare:

1. Du är inte född i Europa eller Nordamerika.

2. Du är kvinna.

3. Din forskning tas inte på allvar eftersom du inte skriver på engelska.

4. Du arbetar mer med klinisk forskning än med grundforskning.

5. Din forskning är för komplex, för visionär eller för "main stream".

6. Du arbetar tillsammans med fler än två kollegor och har ett brett vetenskapligt spektrum.

7. Dina kollegor kan inte författa starka nomineringar.

Boken är ännu inte översatt till svenska, men Nils Hansson hoppas på nya, skraddarsyddna upplagor på flera språk framöver – med exempel på utvalda nationella "förlorare" genom tiderna.

Hans bok, som kom ut i början av oktober, har blivit mycket uppmärksam i både Tyskland och Sverige. Nu är den stora frågan, är Nils Hansson välkommen till årets Nobelfestligheter eller har han blivit en persona non grata?

Svaret är: "Det är ingen fara om jag inte blir inbjuden och får träffa pristagarna. Jag intresserar mig mer för de forskare som inte fick priset".

EVELYN PESIKAN,
FRILANSJOURNALIST OCH
MEDICINSK SKRIBENT

FOTO: UNIVERSITÄTSSJUKHUSET I DÜSSELDORF